

Medine SİVRİ

Prof. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü, Eskişehir/Türkiye
Prof. Dr. Eskişehir Osmangazi University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of Comparative Literature, Eskişehir/Turkey
eposta: medinesivri@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9407-9308> - <https://ror.org/01dzjez04>

Atıf/Citation: Sivri, Medine. 2023. Gül Baba with His Historical-Religious Identity, Zaviyah, and Tomb. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11 (35), 1078-1086 <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1253588>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü /Article Types:	Kitap Tanıtımı
Geliş Tarihi /Received:	20.02.2023
Kabul Tarihi/Accepted:	01.06.2023
Yayın Tarihi/Published:	20.06.2023

TARİHSEL-İNANÇSAL KİMLİĞİ İLE GÜL BABA ZAVİYESİ VE TÜRBEŞİ ADLI ESER

Kökel, C. 2022. *Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi*. Ankara: Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı Yayınları.

1078

Tunceli Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Doktor Öğretim Üyesi Coşkun Kökel tarafından üç cilt olarak yazılan *Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba, Zaviyesi ve Türbesi* adlı bilimsel araştırmanın 4000 adet basılan ilk baskısı, 31 Ekim 2022'de Ankara'da, Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı Yayınları tarafından Hermes Ofset'te (ISBN 978-605-81760-5-8 (tk) 978-605-81760-7-2) basılmıştır. Kitabın kapağında Gül Baba

Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi Adlı Eser

Türbesi Mirasını Koruma Vakfı'nın logosuyla birlikte Türkmen Alevi Ocakları Birliği Kültür, Eğitim ve Sağlık Vakfı'nın logosu yan yana yer almakta ve Gül Baba Türbesi Mirasını Koruma Vakfı Başkanı Adnan Polat'ın Gül Baba'yı anlatan *Gül Babamız* adlı bir giriş yazısı ile Türkmen Alevi Ocakları Birliği Kültür, Eğitim ve Sağlık Vakfı Başkanı Ali Coşkun'un *Horasan'dan Orta Avrupa'ya Erenlerin Yolu ve Gül Baba* adlı yazısı yer almaktadır. Genel olarak Anadolu Alevi-Bektaşî inancının kökenleri ve Anadolu'da kimler tarafından nasıl mayalanmaya başladığına değinilen bu giriş yazılarında özellikle köken olarak bir Anadolu dervişi olup Pir Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin ocağında pişmiş, onun ilke ve düşünceleriyle yaşamını şekillendirmiş Gül Baba'nın bıraktığı zengin tarihi, siyasal ve kültürel miras dile getirilmiştir.

Bu çalışmanın yapılmasında en büyük maddi ve manevi desteği veren, kendi kültürünün yaygınlaşmasını önemseyen Türk iş insanı, yönetici ve eski Galatasaray Spor Kulübü Başkanı Adnan Polat'ın kitabın girişinde dile getirdiği anlatımıyla;

“Gül Baba yazılı arşiv kayıtlarında yer aldığı gibi “güllerin babası” olup Macaristan coğrafyasında evrensel, insani erdem ve değerlerin bir temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Macaristan'da 16. yüzyılda başlayan Osmanlı-Türk hâkimiyetinin 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bitmesine karşılık Gül Baba'nın evrensel, insani kimliği yüzlerce yıl boyunca yaşamış, Gül Baba'nın temsil ettiği [sevgi, evrensel barış, doğruluk, dürüstlük, çalışkanlık, paylaşım ve rızalık gibi] erdem ve değerlerin mekânsal karşılığı olan türbesi günümüze kadar Budapeşte'de varlığını korumuştur. Gül Baba'nın tarihsel-inançsal kimliği, siyasal ve askeri unsurların üstüne çıkararak Macar yönetimlerinin ve toplumunun da benimseyip koruduğu, sahip çıktığı bir insanlık değeri olmuştur... Gül Baba, Hacı Bektaş Veli'nin “Okunacak en büyük kitap insandır!” önermesinin içselleştirilmesinin karşılığı kâmil insan idealinin 16. yüzyıldaki önemli ve öncelikli bir tarihi-karizmatik temsilcisidir. Bu donanımıyla Gül Baba, Macaristan coğrafyasında eren düşün-inanç sistemi adına faaliyetler yerine getirmiş ve bu öğretiyi Orta Avrupa topraklarına ulaştırmıştır. Böylece Hacı Bektaş Veli ile Horasan'dan Anadolu'ya, Sarı Saltık ile Anadolu'dan Doğu Avrupa'ya, Balkanlar'a taşınan Alevi-Bektaşî inancı, Gül Baba ile de Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasından Orta Avrupa'ya aktarılmıştır.

Yazılı kaynaklarda verilen bilgilere göre asıl adı Cafer olan Gül Baba, Alevi-Bektaşî inancının tarihsel misyonu ve temel faaliyet stratejisi olan iskân, imar ve irşat amaçlı olarak Orta Avrupa'ya gitmiş, Güvenç Abdal'ın Karadeniz bölgesinde, Sarı Saltık'ın Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasında, Abdal Musa'nın Akdeniz bölgesinde, Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli)'in Yunanistan-Batı Trakya'da gerçekleştirdiği hizmet ve faaliyetlerin benzerini Macaristan-Budapeşte'de yerine getirmiştir. Gül Baba 16. yüzyılda yaşamış, Budapeşte'de Hakk'a yürümüş ve orada sır edilmiştir. Adıyla oluşan zaviye devam eden yüzyıllarda Alevi-Bektaşî inancına Macaristan coğrafyasında temsilcilik yaparken türbesi de yaklaşık beş yüz yıllık süreçte gerek Osmanlı-Türk gerek

Macar gerekse tüm insanlık tarafından hoşgörü, sevgi gibi evrensel erdem ve değerlerin temsiliyet merkezi olarak kabul edilmiştir." (Kökel, 2022: VII-VIII)

Yine Adnan Polat'ın kendi açıklamalarından öğrendiğimiz kadarıyla bugün ki Galatasaray Okulları'nın ve Galatasaray Spor Kulübü'nün sarı kırmızı renklerini içeren armasının fikir babası Gül Baba'dır. Yani hem Galatasaray Okulları hem de kulüp onun Macaristan Budapeşte'de kurduğu okuldan ve sürekli başına takarak gezdiği sarı kırmızı güllerden esinlenilmiştir. Zaten gerçek adı Seyyid Cafer olan Gül Baba bu namını her gün kavuğuna taktığı sarı kırmızı güllerden almıştır.

Bu anekdotu paylaştıktan sonra araştırmanın içeriğine geçmeden önce Alevilik ve Bektaşilik düşün inanç kültür sisteminin bilimsel yollarla araştırılıp gün yüzüne çıkarılmasını son derece önemseyen ve bu düşüncenin gerçekleşmesi ve bu alanda yeni atılımların da olabilmesi için maddi manevi destekleyen, Türkmen Alevi Ocakları Birliği Kültür, Eğitim ve Sağlık Vakfı'nı kuran ve bu vakfa başkanlık eden Ali Coşkun'un *Horasan'dan Orta Avrupa'ya Erenlerin Yolu ve Gül Baba* adlı yazısının içeriğinden de kısaca bahsetmek yerinde olur. Ali Coşkun'a göre;

"Alevi-Bektaşi inancı Horasan'da, Türkistan'da Hoca Ahmed Yesevi Dergâhı'ndan manevi ilham alarak Horasan Erenleri tarafından Anadolu coğrafyasında temellendirilmiştir... Hacı Bektaş Veli ve Horasan Erenleri, Anadolu'nun Horasanlı Oğuz Türkmenlerine yurt olmasında öncül rol alarak Anadolu'nun dört bir yanında inanç-dede ocakları, tekkeler açmıştır. Hacı Bektaş Veli ve Horasan Erenleri bir taraftan inanç-dede ocakları, tekkeler açarak Türkmen boylarına manevi alanda önder olurken diğer taraftan da kurdukları inanç-dede ocaklarının, tekkelerin etrafında oluşan köyler ve yerleşik yaşama geçiş süreci ile Urum ülkesi olarak anılan coğrafyayı iskân ve imara birincil derecede katkıda bulunmuştur." (Kökel, 2022: XI)

Aslında Ali Coşkun bu tespitleriyle Hacı Bektaş Veli ve Horasan Erenlerinin Anadolu'nun İslamlaşmasında ve Türkleşmesinde, Türkçe'nin bir edebiyat dili haline gelmesinde, ilim-irfanlarını irşat, imar ve iskânlaşarak yaymalarıyla ne kadar temel bir rol oynadıklarına dikkat çekmektedir. Günümüzde geniş bir coğrafyaya kadar uzanmayı başarmış bu anlayış ve kültürün Türk ve dünya kültür tarihi açısından ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun da gösterilmesi noktasında son derece dikkate değerdir.

Dr. Coşkun Kökel'in "Önsöz" yazısı ile başlayan birinci cilt "Tarihsel Boyut" başlığı ile 195 sayfadan oluşmaktadır. Polat önsözde eserin içeriği ve yapılan çalışmanın önemine dair şu tespitlerde bulunmuştur;

"Türk-Macar ilişkilerinin ve dostluğunun beş yüz yıllık güzide bir ortak değeri olan Gül Baba, adıyla oluşan zaviye ve adına yapılan türbesinin konu edildiği bu önemli yayın, bilimsel-akademik çerçevede hazırlanmış son derece önemli bir çalışmadır. Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi ile ilgili arşiv kaynaklarındaki tüm yazılı belgelerin yer aldığı eser alanında bir ilk olma özelliğine sahiptir. Osmanlı arşivinde bulunan farklı fonların detaylı taranıp ortaya çıkan belgelerin analizi ile Gül Baba'nın tarihsel-inançsal kişiliği, adına

Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi Adlı Eser

oluşan zaviye ve türbenin tarihi yazılı arşiv kaynakları eşliğinde sözlü boyuttan reel boyuta taşınmış, Gül Baba hakkında önemli bir biyografik metin ortaya konulmuştur.” (Kökel, 2022: IX)

Genel olarak Türk bilim dünyasına bir göz atıldığında Gül Baba hakkında şu ana kadar akademik-bilimsel içerikli herhangi bir çalışma olmadığı ve bu çalışmanın bu anlamda ilk olma özelliği taşıdığı söylenebilir. Çalışmayı gerçekleştiren Kökel;

“Alevi-Bektaşî inancının Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasında 13. yüzyılda Sarı Saltık'ın faaliyetleriyle temsil edilmeye başlamasından sonraki süreçte de dede, baba ve sultan sıfatlarıyla anılan birçok Alevi-Bektaşî inanç önderi Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasında eren düşün-inanç sistemi adına hizmetlerini sürdürmüştür.” (Kökel, 2022: XIII)

diyerek o bölgede özellikle bu öğretinin yaygınlaşması ve hayata geçirilmesinde öncelikli yeri ve önemi olan isimleri ve yaptıklarını şöyle sıralamıştır:

“Seyyid Ali Sultan (Kızıldeli), Harabati Baba, Odman Baba, Demir Baba, Akyazılı Sultan ve Ali Koç Baba gibi onlarca Alevi-Bektaşî inançlı derviş, Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasında zaviye açmış, hizmet vermiş ve adlarına yapılan türbelerle Alevi-Bektaşî inancı yüzlerce yıl boyunca Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasının önemli ve öncelikli bir düşün-inanç dinamiği olmuştur. Dillerin, kültürlerin, kimliklerin ve inançların iç içe olduğu Doğu Avrupa, Balkan coğrafyasında Alevi-Bektaşî inancının yüzyılları aşır günümüze kadar temsiliyetini devam ettirmesi, öğretinin temelini oluşturan insan, sevgi ve hoşgörü gibi evrensel-insani değerlerle alakalıdır. İnsanı merkeze alan Alevi-Bektaşî inancı Bulgaristan, Yunanistan, Ege Adaları, Kosova, Makedonya, Arnavutluk ve Bosna-Hersek gibi coğrafyalarda yüzlerce yıl boyunca bir inanç-kültür değeri olarak yaşamıştır.” (Kökel, 2022: XIII-XIV)

Yazarın kendi dilinden eserin içeriği ve araştırma aşaması ile ilgili bilgileri şu şekilde okuruz;

“Gül Baba'ya ait tarihsel-inançsal ve kültürel profilden hareket ederek Gül Baba hakkında hazırlanan bu eser, Gül Baba'nın tarihsel-inançsal kimliği, Gül Baba'nın adıyla anılan zaviye ve türbe hakkında birincil dereceden yazılı arşiv kayıtları kaynak alınarak oluşturulmuştur. Gül Baba üzerine günümüze kadar ulaşan çoğu veri sözlü içerikte olmasına karşılık gerçekleştirilen bu çalışma ile yazılı arşiv kayıtları tespit edilerek analiz edilmiş, Gül Baba ve tarihi ile ilgili tüm yazılı arşiv belgeleri bilim dünyasının değerlendirmesine sunulmuştur.” (Kökel, 2022: XIV)

“Tarihsel Boyut” adlı birinci ciltte, yukarıda da önsöz yazısından hareketle bizzat yazarın kendi dilinden söylemlerle vermeye çalıştığımız bilgilerin bir toplamını oluşturan dört ana bölüm yer almaktadır. “Doğu Avrupa”, “Balkan Coğrafyasında Alevi-Bektaşî İnancının Temellenme Süreci”, “Alevi-Bektaşî İnancının Orta Avrupa Coğrafyasında Temsiliyeti ve Gül Baba”, “Macaristan Coğrafyasında Tasavvufî Düşün-İnanç Sisteminin Kurumsallaşması ve Gül Baba Zaviyesi” ve “Tarihi Belgeler Bağlamında Macaristan-Budapeşte Gül Baba Türbesi” adlı bölümlerde yazar, yazma eserlerden arşiv belgelerine, Hacı Bektaş Veli

Velayetnamesi'nden Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne ve birçok akademik esere çok sayıda dipnotlarla başvurarak konuyu ayrıntılarıyla irdelemeye çalışmıştır.

Kökel birinci ciltte;

“Osmanlı yazılı kaynaklarında yer alan arşiv kayıtlarında da benzer bilgiler tekrarlanarak Gül Baba'nın, Fatih Sultan Mehmet'ten başlayarak Kanuni Sultan Süleyman dönemlerine ulaşan bir zaman diliminde yaşadığı, birçok sefere katıldığı, Budin seferinde de bulunduğu ve orada Hakk'a yürüyünce Budin'de defnedildiği bilgileri verilmektedir. Arşiv kayıtlarında kendisinin inançsal-düşünsel kimliği Bektaşî olarak verilirken, cenazesine bizzat Kanuni Sultan Süleyman'ın katıldığı, cenaze namazını ise Şeyhülislam Ebûssuûd Efendi'nin kıldırıldığı aktarılmaktadır.” (Kökel, 2022: 11)

diyerek bu bilgileri doğrudan arşiv belgelerinin Latinize edilmiş transkripsiyonlarıyla desteklemiştir. Bilimsel bir çalışmanın arşiv belgeleriyle desteklenmesi son derece hayati önem taşıyan bir noktadır.

Yazar “Alevi-Bektaşî İnançının Orta Avrupa Coğrafyasında Temsiliyeti ve Gül Baba” adlı ikinci bölümde şu tespitleri yapmıştır;

“Osmanlı yazılı kaynaklarında yer alan arşiv kayıtlarında Gül Baba'nın Bektaşî tarikatına bağlılığına, Peçevi Tarihi ve Evliya Çelebi Seyahatnâmesi referans alınarak memleketinin Merzifon olduğuna” (Kökel, 2022: 14) dikkat çekerek Gül Baba'nın soy ağacını da bir el yazması aracılığıyla şu şekilde açıklamıştır: “Isparta-Senirkent-Uluğbey köyünde bulunan el yazması Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî adlı eserde¹ ise Gül Baba seyyid olup soyu On İki İmamlar'dan İmam Zeynel Abidin'e ulaşan, Seyyid Battal Gazi ile kökende akraba olup nesli Seyyid Battal Gazi'nin babası Hüseyin Gazi'nin kardeşi Hasan Gazi'ye giden, Isparta-Senirkent-Uluğbey köyünde türbe ve ocağı bulunan Veli Baba ile akraba olan bir derviştir” (Kökel, 2022: 16).

Kaynaklardan hareketle Gül Baba'nın soyunun temiz bir nesle dayandığı ve belgelerden de anlaşılacağı üzere Türk dilinin ve kültürünün, inancının dünya coğrafyasının belli bölgelerde tanıtılması ve yaygınlaşmasına katkıda bulunan seyyidlerden birinin evladı olduğu rahatlıkla söylenebilir. Yazar, Gül Baba ile ilgili ikinci bölümdeki açıklamasına şu şekilde devam eder:

¹ Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî adlı yazma eser, Isparta-Senirkent-Uluğbey köyünden Veli Baba Ocağı taliplerinden Sayın Veli Öztürk'ün şahsi arşivinde muhafaza edilmektedir. Eserin istinsah tarihi hicri 1313 (miladi 1895-96)'dür.

Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî adlı yazma eserin birinci sayfasında metnin içeriği ile ilgili şu bilgiler verilmektedir: “Sâdât-ı 'Aleviye-i Hüseyiniye'den Veli Baba hazretlerinin lisân-ı fesâhat-beyân-ı 'Arabîden lisân-ı Türkiye tercüme buyurduğu ve evrâd-ı üsbû'iyelerini ve mücemmelen şecerelerini müştemil kasâ'idlerini ve evlâd-ı evlâd-ı evlâda 'ilâveyi hâvî olmak üzere bir menâkıb-ı 'âlidir.” Bkz. Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî. (1313). s. 1.

Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi Adlı Eser

“Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî adlı eserde Gül Baba'nın adı Seyyid Cafer olarak verilmekte ve Gül Dede namıyla kayıta geçmektedir. Şecerelere göre Gül Baba, Kanuni Sultan Süleyman zamanı yaşamış olup Nemçe'nin fethi sırasında şehit olmuştur. Şecerelerdeki verilere göre Ali ve Hüseyin adlarında iki oğlu olup el-Hüseyin el-Veli ve Ali adlarında iki kardeşi bulunmaktadır. Kardeşi el-Hüseyin el-Veli, Cezayirli Hasan Paşa döneminde Batı Cezayir'in fethi sırasında şehit olmuş olup Veli Dede namıyla da şecerede anılmaktadır. Şecerelerde verilen bilgilere göre babalarının adı, Seyyid Veliyüddin Gâzî'dir. Aktarılan bilgilerde Seyyid Veliyüddin Gâzî, Yavuz Sultan Selim döneminde Batı Cezayir'deki fetihlere katılmış, Veli Baba namıyla tanınmış ve tarihte Uluköy olarak da anılan Isparta-Senirkent-Uluğbey köyünde şehit olup köye defnedilmiştir” (Kökel, 2022: 30).

Kökel'in “Macaristan Coğrafyasında Tasavvufi Düşün-İnanç Sisteminin Kurumsallaşması ve Gül Baba Zaviyesi” üçüncü bölümde belirttiğine göre:

“Arşiv kaynaklarındaki Gül Baba Türbesi'ne ait görseller, Gül Baba'nın Alevi-Bektaşî inanç kimliğine bağlı olduğunu somut olarak ortaya koyan veriler içermektedir. Görsellerde Gül Baba Türbesi'nin iç duvarlarında Alevi-Bektaşî inancının en temel sembollerinden İmam Ali'ye ait olan Zülfikar kılıcı ve kılıç görseli kullanılarak oluşturulmuş “Ali” ifadesi yer almaktadır. Yazılı kaynaklarda Gül Baba Zaviyesi'nin bir Alevi-Bektaşî inanç merkezi olduğu, Budin kalesinin Horoz Kapısı dışında Veli Bey Ilıcası yakınında bir tepenin üstünde son derece bakımlı bir halde olduğu belirtilmektedir. Zengin vakıflara sahip Gül Baba Zaviyesi'nin yanında Gül Baba'nın türbesinin yer aldığı ve zaviyenin ziyaretçisinin yoğun olduğu ifade edilmektedir” (Kökel, 2022: 85-87).

“Tarihi Belgeler Bağlamında Macaristan-Budapeşte Gül Baba Türbesi” adlı dördüncü bölümde Dr. Coşkun Kökel türbe ile ilgili tarihi bilgileri belgelerden hareketle şu şekilde açıklamıştır:

“Yazılı kaynaklarda verilen bilgilere göre Macaristan-Budapeşte'deki Gül Baba Türbesi², Budin'in fethinden hemen sonra 1543-1548 yılları arasında Budin beylerbeyi Yahya Paşazade Mehmed Paşa tarafından yaptırılmıştır.³ Yaptırıldığı tarihten itibaren Gül Baba Türbesi, yüzlerce yıl boyunca Macaristan coğrafyasında gerek Türk kimliğinin gerekse İslam tasavvuf düşün-inanç sisteminin en önemli ve öncelikli temsil merkezi olmuştur. Hepsinden öte Gül Baba Türbesi yaklaşık 500 yıllık tarihi boyunca Orta Avrupa topraklarında Alevi-Bektaşî inancının, Hacı Bektaş Veli önderliğindeki Horasan Erenleri düşün-inanç geleneğinin en temel merkezi

² Evliya Çelebi'ye ait Seyahatnâme'de Gül Baba Türbesi'nin bulunduğu mevki, Gül Baba köyü olarak anılmaktadır. Bkz. Evliya Çelebi Seyahatnâmesi 5. Cilt. 2. Kitap. (2010). Haz: Seyit Ali Kahraman. İstanbul.

“Gül Baba Köyü menzili: 200 haneli mamur köydür ki Gül Baba Sultan orada bir hıyâbân içinde yatmaktadır.”

³ Bkz. “Gülbaba Tekkesi ve Türbesi maddesi”. (1996). Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Haz: Semavi Eyice. C. 14. İstanbul.

olma özelliğini taşımıştır. Yazılı arşiv kaynakları incelendiğinde Gül Baba'nın bir Alevi-Bektaşî dervişi olarak farklı kesimlerce kutsal bir kişilik olarak kabul gördüğü ve "kuddise sırruhu'l-azîz" sıfatıyla anılarak türbesine önem verildiği görülmektedir" (Kökel, 2022: 121).

Yazarın sonuç kısmında öz olarak Gül Baba ile ilgili değerlendirmesi şu şekilde sunulmuştur:

"Tarihsel ve inançsal dinamikler değerlendirildiğinde Gül Baba beş yüz yıllık tarihi ile Macaristan coğrafyasında Horasan kökenli Türkmen eren düşün-inanç sisteminin, Hacı Bektaş Veli düşün-inanç sisteminin en önemli tarihi-karizmatik temsilcisidir. Gül Baba, 16. yüzyıldan itibaren Alevi-Bektaşî inancının Macaristan coğrafyasında temellenmesini ve temsil edilmesini sağlayan dervıştır... Macaristan'da Alevi-Bektaşî inancının temsiliyeti, coğrafyanın Osmanlı-Türk hâkimiyetine katılması ile başlamıştır. Gül Baba bu siyasi, askeri ve de kültürel sürece bizzat katılıp tanık olan bir Alevi-Bektaşî inanç önderidir.

16. yüzyılda Gül Baba'nın adıyla Macaristan-Budapeşte'de kurulan Alevi-Bektaşî zaviyesi ve Gül Baba'nın adına yapılan türbe, yüzlerce yıl boyunca Orta Avrupa'da Alevi-Bektaşî inancının en önemli ve öncelikli tarihsel mekânları kabul edilmiştir. Tasavvufî İslam anlayışını temel alan Alevi-Bektaşî inancının Orta Avrupa'daki tarihsel merkezleri olan Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi aynı zamanda Macaristan coğrafyasında Osmanlı-Türk tarihinin ve kültürünün de yüzlerce yıl boyunca en önemli temsil merkezleri olmuştur. Gül Baba'nın 16. yüzyıldan başlayarak devam eden yüzyıllarda Macar toplumu tarafından da hoşgörü ve insan sevgisi gibi evrensel erdemlerin bir temsilcisi olarak kabul edilip benimsendiği görülmektedir. Yazılı arşiv kaynakları değerlendirildiğinde Gül Baba'nın gerek Osmanlı-Türk gerek Macar gerekse farklı inanç, kültür ve etnik kimliğe sahip toplumlarca ortak bir insanlık değeri olarak sahiplenilip değer verildiği anlaşılmaktadır. Bunda Gül Baba'nın temsil ettiği Alevi-Bektaşî inancının son derece etkili bir payı bulunmaktadır. Alevi-Bektaşî inancında hiçbir dünyasal kimlik, kültür ve etnik temsiliyet öncelikli sayılmayıp "insan insandır" önermesi temelinde ahlaklı, kâmil insan ideali merkez kabul edilmiştir. Bu bakış açısı Alevi-Bektaşî inancına evrensel bir söylem ve karakter kazandırmıştır.

Sonuç olarak Gül Baba, Alevi-Bektaşî inanç kimliği ile beş yüz yıllık tarihe sahip bir evrensel insanlık değeri olarak türbesi aracılığıyla Orta Avrupa'da, Macaristan-Budapeşte'de varlığını devam ettirmektedir. Gül Baba yüzyılların sonunda tüm insanlığın ortak bir değeri olmuş ve güllerin babası olarak anılmaya başlamıştır" (Kökel, 2022: 171-172).

253 sayfadan oluşan "Tarihsel Belgeler I" adlı ikinci cilt ve 249 sayfadan oluşan "Tarihsel Belgeler II" adlı üçüncü cildin tamamında, altta adları verilen arşiv belgeleri,

Tarihsel-İnançsal Kimliği ile Gül Baba Zaviyesi ve Türbesi Adlı Eser

tıpkıbasımları ve aynı sayfada Latinize transkripsiyonları ile birlikte sunulmuştur. Altı ana bölümden oluşan bu iki cilt sırasıyla şu başlıkları içermektedir:

1. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri.
2. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Tapu Tahrir Defterleri.
3. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Farklı Fonlardaki Belgeler.
4. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde Taranan Farklı Fonlardaki Belgeler.
5. Menâkıb-ı Seyyid Veliyüddin Gâzî Adlı Eserden Gül Baba ile İlgili Taranan Bölümler.
6. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda Gül Baba ile İlgili Taranan Görseller ve Kayıtlar.

Dr. Coşkun Kökel, söz konusu araştırmanın kaynakça kısmının arşiv belgeleri başlığı altında şu ana başlıkları sunmuştur:

1. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Ruus Defterleri, (A.DVNS.RSK.d.)
2. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Ruus Defterleri, (A.RSK.d)
3. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Âtik Şikâyet Defterleri, (A.DVNS.ŞKT.d.)
4. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Şikâyet Defterleri, (A.DVN.ŞKT.d.)
5. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Evkâf-ı Haremeyn Muhasebesi Defterleri, (EV.HMH.d)
6. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Farklı Fonlardan Dosyalar
7. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Farklı Fonlarda Gül Baba Türbesi İle İlgili Bulunan Belgeler
8. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Kamil Kepeci Fonu, (KK.d)
9. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Maliyeden Müdevver Defterleri, (MAD.d)
10. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Tapu Tahrir Defterleri, (TT.d.)
11. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Taranan Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Defterleri, (TSMA.d.)
12. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Kitaplığı

Bu tür çalışmaların yapılarak sözlü kültür geleneğinin yazılı hallerini gelecek nesillere aktarmak, bu kültür mirasının yaşatılması ve tanıtılması açısından son derece elzem ve önemli bir adımdır. Bu tür akademik çalışmaların çoğalarak yaygınlaşması da en büyük temennimizdir. Yerel olmadan evrensel olunamaz.

